

СУЧАСНІ ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В АЗІАТСЬКО-ТИХООКЕАНСЬКОМУ РЕГІОНІ: ФОРМУВАННЯ ТРАНСРЕГІОНАЛЬНИХ МЕГАУГОД

© 2017 МАЛЮТА І. А.

УДК 339.9:339.924(5)

Малюта І. А.

Сучасні інтеграційні процеси в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні: формування трансрегіональних мегаягод

У XXI ст., особливо в останнє десятиріччя, на світовій арені з'являються нові міжконтинентальні інтегративні проекти, що мають високий потенціал впливу на регіональну економічну структуру та водночас несуть певні виклики для міжнародної гео економічної та геополітичної карти світу. Формуються всеохоплюючі міжрегіональні угоди нового покоління, такі як ТТП, ТТІП, ВРЕП, Всеохоплююча економічна і торговельна угода між Канадою та ЄС (СЕТА), Економічне партнерство Японія-ЄС. Азіатсько-Тихоокеанський регіон виявився активним учасником створення і просування мегарегіональних торговельних угод. Проаналізовано мегарегіональні торговельні угоди в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, а саме ТТП та ВРЕП, як мегапроекти з безпрецедентними масштабами лібералізації в рамках угоди, що включають положення, які доповнюють або виходять за рамки СОТ. Виявлено причини появи мегарегіональних торговельних угод та перспективи реалізації цих проектів, а також можливі наслідки для міжнародної економічної системи. Встановлено, що нові трансрегіональні проекти, надаючи певні переваги країнам-учасникам, водночас несуть як можливості, так і виклики для світової економіки. Останні пов'язані з загрозами витіснення з глобальних ланцюгів створення доданої вартості та з процесів міжнародної торгівлі країн, що не беруть активну участь в інтеграційних процесах.

Ключові слова: Азіатсько-Тихоокеанський регіон, мегарегіональні торговельні угоди, міжнародні інтеграційні процеси, трансрегіональні мегаягоди.

Рис.: 3. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 18.

Малюта Ірина Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародної економіки, Університет митної справи та фінансів (вул. Володимира Вернадського, 2/4, Дніпро, 49004, Україна)

E-mail: mia053078@gmail.com

УДК 339.9:339.924(5)

UDC 339.9:339.924(5)

Малюта И. А. Современные интеграционные процессы в Азиатско-Тихоокеанском регионе: формирование трансрегиональных мегасоглашений

В XXI веке, особенно в последнее десятилетие, на мировой арене появляются новые межконтинентальные интегративные проекты, имеющие высокий потенциал влияния на региональную экономическую структуру и в то же время несущие определенные вызовы для международной геоэкономической и геополитической карты мира. Формируются всеобъемлющие межрегиональные соглашения нового поколения, такие как ТТП, ТТИП, ВРЭП, Всеобъемлющее экономическое и торговое соглашение между Канадой и ЕС (СЕТА), Экономическое партнерство Япония-ЕС. Азиатско-Тихоокеанский регион оказался активным участником создания и продвижения мегарегиональных торговых соглашений. Проанализированы мегарегиональные торговые соглашения в Азиатско-Тихоокеанском регионе, а именно ТТП и ВРЭП, как мегапроекты с беспрецедентными масштабами либерализации в рамках соглашения, включающие положения, которые дополняют или выходят за рамки ВТО. Выявлены причины появления мегарегиональных торговых соглашений и перспективы реализации данных проектов, а также возможные последствия для международной экономической системы. Установлено, что новые трансрегиональные проекты, предоставляя определенные преимущества странам-участникам, одновременно несут как возможности, так и вызовы для мировой экономики. Последние связаны с угрозами вытеснения из глобальных цепочек создания добавленной стоимости и из процессов международной торговли стран, не принимающих активное участие в интеграционных процессах.

Ключевые слова: Азиатско-Тихоокеанский регион, мегарегиональные торговые соглашения, международные интеграционные процессы, трансрегиональные мегасделки.

Рис.: 3. **Табл.:** 1. **Библ.:** 18.

Малюта Ирина Анатольевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры международной экономики, Университет таможенного дела и финансов (ул. Владимира Вернадского, 2/4, Днепр, 49004, Украина)

E-mail: mia053078@gmail.com

Maliuta Iryna. A. Modern Integration Processes in the Asia-Pacific Region: the Formation of Trans-Regional Mega-Agreements

In the 21st century, especially in the last decade, new intercontinental integration projects appear on the global stage with a high potential for influencing the regional economic structure and at the same time bearing certain challenges for the international geo-economic and geo-political map of the world. Comprehensive new-generation inter-regional agreements are being formed, such as the TTP, the TTIP, the RCEP, the Comprehensive Economic and Trade Agreement between Canada and the EU (CETA), the Japan-EU Economic Partnership. The Asia-Pacific region has been an active participant in the creation and promotion of mega-regional trade agreements. Mega-regional trade agreements in the Asia-Pacific region, namely the TTP and the RCEP, are analyzed as mega-projects with an unprecedented scale of liberalization within the framework of the agreement that include provisions complementing the WTO framework or extending beyond it. There identified reasons for the emergence of mega-regional trade agreements and prospects for the implementation of these projects, as well as possible consequences for the international economic system. It is established that new trans-regional projects, providing certain advantages to the participating countries, simultaneously carry both opportunities and challenges for the world economy. The latter are associated with the threats of crowding the countries that do not take an active part in the integration processes out of the global chains of value creation as well as of the processes of international trade.

Keywords: Asia-Pacific region, mega-regional trade agreements, international integration processes, trans-regional mega-agreements.

Fig.: 3. **Tbl.:** 1. **Bibl.:** 18.

Maliuta Iryna A. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Economy, University of Customs and Finance (2/4 Volodymyra Vernadskoho Str., Dnipro, 49004, Ukraine)

E-mail: mia053078@gmail.com

Вступ. Сучасні тенденції регіоналізму пов'язані з формуванням всеохоплюючих міжрегіональних угод нового покоління, таких як Угодою про Транстихоокеанське партнерство (далі – ТТП), Трансатлантичне торговельне та інвестиційне партнерство (далі – ТТІП), Всеохоплюючого регіонального економічного партнерства (далі – ВРЕП), Всеохоплююча економічна та торговельна угода між Канадою та ЄС (СЕТА), Економічне партнерство Японія – ЄС. Особливий прогрес з формування мегарегіональних торговельних угод (МРТУ) прийшовся на останні роки. Регіон Східної Азії та Азіатсько-Тихоокеанський регіон (далі – АТР), які відрізняються, з одного боку, ефективністю інтеграційних процесів, а з іншого – асиметричністю інтеграції, інституційним різноманіттям, а також вичерпанням потенціалу окремих інтеграційних об'єднань, виявилися активними учасниками просування МРТУ.

Серед останніх досліджень і публікацій за цією тематикою можна виділити роботи таких вітчизняних і закордонних науковців, як: В. Мальцева, Є. Іванов, А. Портанський, Є. Арапова, С. Шергін та ін. Формування відмінних від раніше наявних форм інтеграційних об'єднань вимагає подальших досліджень у цій галузі міжнародних економічних відносин.

Метою статті є аналіз окремих сучасних моделей економічної інтеграції в АТР, а саме масштабних міжконтинентальних угод, таких як ТТП, ВРЕП, виявлення причин їх формування, перспектив, а також можливих наслідків і загроз для міжнародної економічної системи.

Поряд із Угодою про Транстихоокеанське партнерство (Trans-Pacific Partnership, TPP) (переговори про яке були ініційовані в 2008 р.), в 2011 р. виникла ініціатива США щодо Трансатлантичного торговельного та інвестиційного партнерства (Transatlantic Trade and Investment Partnership, T-TIP); а в 2012 р. – рішення про створення Всеохоплюючого регіонального економічного партнерства (Regional Comprehensive Economic Partnership, RCEP). Зокрема, останнє було створене саме як азійська альтернатива ТТП.

Слід зазначити, що азійський регіон вже в 2006 р. випередив Європу як основний регіон за динамікою інтеграційних процесів. Це характерно і для діючої АСЕАН, і АСЕАН+3, АСЕАН+6, що пов'язано з моделлю «наздоганяючого» розвитку, створенням регіонального виробничого ланцюжка і розширенням експорту [1].

Дослідження Арапової Є. Я. [2] свідчать про те, що АСЕАН вже вичерпала свій потенціал (максимальний інтеграційний ефект був досягнутий у 2005–2007 рр.). Зокрема, зниження ефективності функціонування АСЕАН вплинуло і на пошук нових інтеграційних можливостей окремих країн регіону в нових міжконтинентальних проектах (окрім диверсифікації джерел економічного зростання всередині АСЕАН).

У цілому в основі виникнення трансрегіональних мегаугод лежать одночасно як економічні, так і політичні фактори. Серед перших – це зниження ефективності СОТ щодо регулювання окремих галузей торгівлі (в рамках глобальних ланцюгів доданої вартості, використання «зеленої» енергії, міжнародного інвестування, валютної політики тощо); глухий кут переговорів Доського раунду СОТ; відсутність необхідного генерування нових правил лібералізації глобальної торгівлі на багатосторонньому рівні [3].

Політичні фактори поряд із економічними також мають вагомий внесок у нові тенденції регіоналізму в АТР. Так, Шергін С. О. зазначає, що «нинішня ситуація в АТР свідчить не стільки про перетворення його на динамічну регіональну спільноту, скільки на зону економічної конкуренції та геополітичного суперництва ключових тихоокеанських держав» [4].

Угода про Транстихоокеанське партнерство, кінцевою метою якої були зони вільної торгівлі між 12 державами-учасниками, була досягнута у 2015 р. після 5 років напружених раундів переговорів, а 4 лютого 2016 р. 12 країн підписали договір про створення ТТП, який має вступити в силу після його ратифікації країнами-членами.

Слід зазначити, що вже на стадії переговорів існували думки про складність реалізації цього проекту у зв'язку з надто великими масштабами: первісними учасниками угоди стали США, Канада, Мексика в Північній Америці, Перу і Чилі в Південній Америці, Японія, Малайзія, Бруней, Сінгапур і В'єтнам в Азії, а також Австралія та Нова Зеландія. Можливим варіантом називали створення міні-блоків із подальшим встановленням тісних зв'язків між собою. Так, основи діалогу щодо ТТП були закладені в 2005 році укладанням Угоди про вільну торгівлю між Брунеєм, Чилі, Новою Зеландією і Сінгапуром.

Колишній Президент США Б. Обама зробив ТТП одним із головних пунктів своєї зовнішньополітичної програми, без якого заявлений ним «розворот США в Азію» не був би повним. З початку нового століття Китай став головним економічним партнером для двох ключових союзників США в АТР – Японії і Республіки Корея. Згідно з дослідженнями зростання споживання в Китаї на 10 % призводить до збільшення японського експорту на 5,4 %. З 1 січня 2010 р. діє угода між Китаєм і АСЕАН про зону вільної торгівлі, яка охоплює країни із загальним населенням майже 2 млрд осіб. З 2012 р. між Китаєм і Японією почали діяти торговельні угоди не в доларах, а в національних валютах. Зростаюча роль Китаю у ХХІ ст. в АТР та в цілому в глобальній економіці викликала певну стурбованість США та пошук нових можливостей для забезпечення лідерських позицій у регіоні.

За Економічною доповіддю Президента США 2015 р. [5], на 12 країн ТТП припадало 37 % світового ВВП, 11 % населення світу і 23 % світового експорту товарів і послуг. Крім того, кількість споживачів середнього класу в Азії, за оцінками, зростає до 2,7 млрд до 2030 р. – це вважалося колючим збільшенням потенційного експортного ринку для товарів і послуг США.

Укладена у 2016 р. Угода про ТТП викликала неоднозначну реакцію серед економістів та аналітиків, у тому числі у США. Так, Джозеф Стігліц зазначив, що Угода про ТТП далеко не є тим, чим здається на перший погляд. «Ви почуєте багато розмов про важливість ТТП для вільної торгівлі. У реальності ж ця угода про встановлення контролю над торговими й інвестиційними зв'язками країн-учасниць партнерства. Це робиться від імені найвпливовіших ділових лобі кожної з країн», – заявив Дж. Стігліц [6]. Критики Угоди зазначали, що найбільшим протекціоністом з числа членів ТТП були США, а найбільше вигоди від партнерства мало б американське автомобілебудування.

До виходу США з Угоди про ТТП у січні 2017 р., відповідно до Указу новообраного Президента США (відмова від участі в Угоді була в передвиборчій програмі Д. Трампа), ТТП передбачала вільну торгівлю між двома з чотирьох найкрупніших економік світу – між Японією та США, які раніше не уклали двосторонніх торговельних угод.

Для інших країн-учасниць ТТП ця угода має велике значення. Наприклад якщо для Японії, Австралії, Нової Зеландії провідною метою є балансування інтересів, то для Канади, Мексики та Чилі – активне включення в інтеграційні процеси в АТР.

Якщо раніше регіональні торговельні угоди (РТУ/RTAs) створювалися як ініціативи зі зниження тарифів, а з часом метою стало скорочення і нетарифних бар'єрів, то

МРТУ «нового покоління» з самого початку мають більш амбіційні, глибокі та всеохоплюючі цілі. Галузі регулювання, передбачені ТТП, – це не тільки тарифи, нетарифні бар'єри, послуги, інвестиції, інтелектуальна власність, політика конкуренції, але й електронна комерція, питання, пов'язані з Інтернетом і цифровою економікою, державні закупівлі, питання праці та зайнятості, малий та середній бізнес.

Угода про ТТП складається з преамбули, 30 глав та додатків (I–IV), а також містить по'язані інструменти (Related Instruments) [7], що стосуються доступу до ринку; санітарних і фітосанітарних умов тощо (табл. 1).

Як відомо, при всіх позитивних ефектах створення інтеграційних об'єднань, існують і негативні. Ще Дж. Вайнер [8] виділив два ефекти впливу на зовнішньоекономічні

Таблиця 1

Структура Угоди про ТТП

Преамбула	17. Державні підприємства
1. Початкові положення і загальні визначення	18. Інтелектуальна власність
2. Національний режим і доступ на ринок	19. Ринок праці
3. Правила визначення країни походження	20. Захист навколишнього середовища
4. Текстиль і одяг	21. Кооперація і зміцнення продуктивності
5. Митне адміністрування та спрощення процедур торгівлі	22. Конкуренція і сприяння розвитку бізнесу
6. Способи захисту торгівлі	23. Розвиток
7. Санітарні та фітосанітарні заходи	24. Малий і середній бізнес
8. Технічні бар'єри в торгівлі	25. Регуляторна узгодженість
9. Інвестиції	26. Прозорість і боротьба з корупцією
10. Транскордонна торгівля послугами	27. Адміністративні й інституційні положення
11. Фінансові послуги	28. Врегулювання спорів
12. Тимчасовий в'їзд при трудовій міграції	29. Винятки
13. Телекомунікації	30. Прикінцеві положення
14. Електронна комерція	Додатки
15. Державні закупівлі	Пов'язані інструменти
16. Політика в галузі конкуренції	Двосторонні результати: США – Японія

зв'язки країни – ефект «створення торгівлі» та «ефект диверсії (відхилення) торгівлі». Перший досягається завдяки заміщенню малоєфективного виробництва більш конкурентоспроможним імпортом з країн-партнерів по регіональній торговельній угоді. Ефект відхилення торгівлі виявляється через заміщення більш конкурентоспроможного імпорту з країн-неучасників угоди ввезенням менш конкурентоспроможної за ціною та якістю продукції з держав-членів інтеграційного об'єднання (відхилення торгівлі від більш ефективного експортера (не члена угоди) до менш ефективного при укладанні РТУ).

Інтеграційні угоди між «природними» учасниками (серед країн, які вже інтенсивно торгують одна з іншою), мають незначні ефекти торговельної диверсії. Так, внутрішньорегіональна торгівля (intra-RTA trade) між країнами ТТП (ТРП), ТТІП (ТТІР), Азійсько-Тихоокеанської ЗВТ (АТЗВТ / ФТААР), і ВРЕП (РСЕР) вже перевищує цей індикатор всередині NAFTA (рис. 1).

В Резюме Угоди про ТТП визначено її головні особливості: комплексний доступ на ринок; регіональний підхід до зобов'язань; ТТП як платформа для регіональної інтеграції (угода є відкритою для нових учасників АТР); орієнтація на вирішення нових торговельних викликів (в тому числі розвиток цифрової економіки, роль державних підприємств у світовій економіці); включення інших інклюзивних питань, пов'язаних з торгівлею (зобов'язання з надання допомоги малим і середнім підприємствам, зобов'язання щодо розвитку торговельного потенціалу).

Позитивним надбанням Угоди ТТП, крім збільшення доступу на ринки шляхом зниження тарифних (рис. 2) та обмеження нетарифних бар'єрів (рис. 3), є те, що ТТП сприятиме розвитку ланцюжків постачань серед учасників Угоди.

Інтеграція ланцюжків постачань, згідно з дослідженнями експертів Світового банку, швидко поглиблюється з 1995 р., збільшуючи частку закордонної доданої вартості в експорті країн-членів ТТП. Частка іноземної доданої вар-

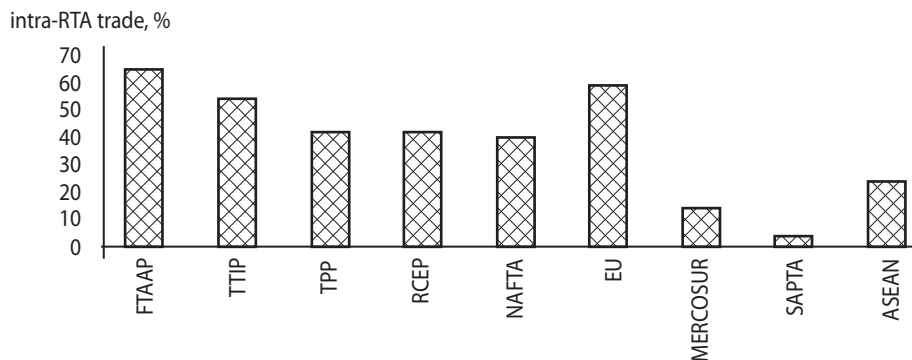

Рис. 1. Рівень внутрішньорегіональної торгівлі (intra-RTA trade) між країнами ТТП (TPP), ТТІП (TTIP), ВРЕП (RCEP), АТЗВТ (FTAAP), % від загальної торгівлі поточних або потенційних країн-членів [9]

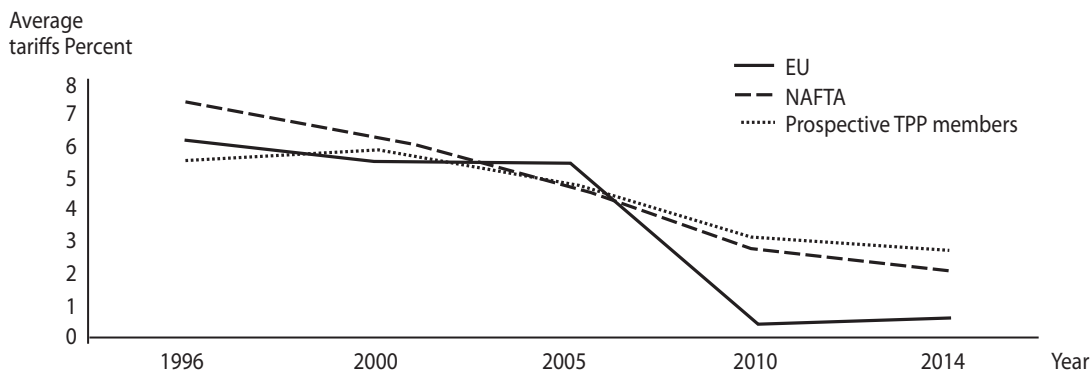

Рис. 2. Середні рівні тарифів в ЄС, НАФТА та ТТП, % (World Bank, 2016) [9]

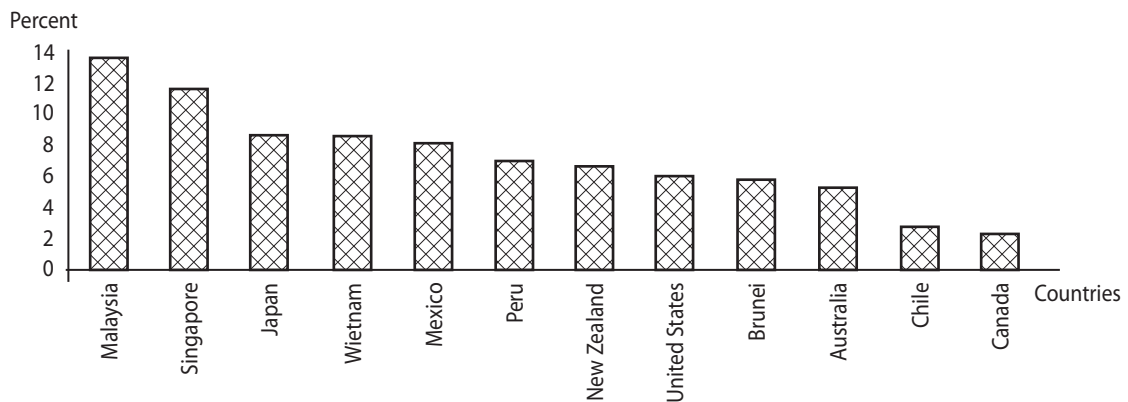

Рис. 3. Середні нетарифні заходи в адвалорному еквіваленті в країнах ТТП (World Bank, 2016) [10]

тості коливається від 15 % в експорті розвинених економік ТТП (наприклад, Японія, Австралія) до 40 % в Сінгапурі та Малайзії [10].

Фірми розвинутих країн, як відомо, займають у цих ланцюжках доданої вартості або роль забезпечення технологіями виробництва, або завершення ланцюга на етапі маркетингу та продажів. Але в умовах інтеграції можуть виникати і розвиватися більш складні, комплексні ланцюги доданої вартості. Проте зворотню стороною процесів інтеграції ланцюжків постачань є поглиблення взаємозалежностей і прискорення передачі шоків, застерігають фахівці Світового банку.

Особливістю Угоди є те, що ТТП охоплює питання в таких форматах:

- «COT+» (наприклад, скорочення тарифів нижче за рівень РНС);
- «COTX» (питання, які не підпадають під мандат COT, наприклад, інтеграція в таких галузях, як екологічна політика, трудові ресурси тощо).

Для менш розвинених країн ТТП передбачено перехідні періоди і механізми розвитку їх потенціалу для реалізації нових зобов'язань. Необхідно зазначити, що хоча угода є відкритою для нових учасників АТР, проте більшість з цих країн є країнами, що розвиваються, та не можуть приєднатися до ТТП через «високі стандарти» угоди, які не вигідні для них (вищезазначені положення COT+ та COTX).

Наприклад, Мальцева В. А. [11] дослідила регулювання в рамках ТТП у галузі сільськогосподарської про-

дукції і встановила, що важливими є домовленості ТТП щодо рішення поки не вирішених у рамках СОТ питань застосування експортних субсидій і ембарго. Так, закріплено заборону на застосування експортних субсидій у рамках ТТП. Характерно, що рішення щодо ліквідації експортних субсидій було прийнято в рамках СОТ ще в 2005 р., але не виконувалося країнами-членами, а в 2015 р. в СОТ прийнято рішення стосовно негайної відмови від експортного субсидування в розвинених країнах, а до кінця 2018 р. – у країнах, що розвиваються. Окрім того, угода допускає введення ембарго на експорт сільськогосподарської продукції лише для запобігання браку продовольства на внутрішньому ринку країни ТТП і за умови обов'язкового повідомлення країн-імпортерів з числа учасників ТТП, а в разі дії заборони більше 12 місяців – тільки при обов'язковому узгодженні з імпортерами. Це важливий крок, тому що, наприклад, доведено, що експортні ембарго внесли вагомий вклад у «розгін» світових цін на продовольчі товари в середині 2000-х рр.

Сьогодні залишається невизначеним, чи буде просуватися варіант ТТП без США через відсутність єдності серед інших залучених до проекту країн. У той час як США вийшли з ТТП в січні 2017 р., Японія та Нова Зеландія ратифікували Угоду. Міністри економіки країн-членів ТТП висловили 21 травня 2017 р. згоду «розпочати процес оцінки варіантів для того, щоб всеохоплююча, високоякісна угода вступила в силу оперативного, включаючи питання забезпечення членства для країн-первісних підписантів» [12].

Раніше, у кінці листопада 2016 р., у Пекіні міністр економіки, торгівлі та промисловості Японії заявив, що країна буде продовжувати просувати і ТТП, і Всеохоплююче регіональне економічне партнерство [13]. США заявляють, що зараз вони прагнуть забезпечити зростання торгівлі завдяки двостороннім, а не багатостороннім угодам (Управління прес-секретаря Білого дому, 2017). Так, 16 серпня 2017 року розпочався перегляд умов НАФТА.

Для того, щоб Угода про ТТП набула чинності, вона має бути прийнята та ратифікована державами-членами протягом двох років із дня підписання ТТП (4 лютого 2016 року). Якщо один або декілька членів не ратифікують Угоду до кінця терміну, то ТТП може «вціліти», лише якщо принаймні шість країн, що підписали Угоду в 2016 р., які становлять не менше 85 % ВВП регіону в 2013 р., завершать ратифікацію, бажано (але не обов'язково) протягом 2 років.

Китай виразив зацікавленість щодо переформатування проекту ТТП без США на більш «справедливих принципах», що викликає побоювання у Японії, яка пов'язує вихід США з ТТП із геополітичним вибором Китаю [14]. Компенсувати втрати від виходу США активізацією економічних відносин з Китаєм розраховує Австралія.

У цілому можна назвати декілька сценаріїв розвитку:

- просування ТТП у форматі ТТП-11;
- нератифікація ТТП шістьма країнами – первісними підписантами, які становлять не менше 85 % ВВП регіону в 2013 р. (відповідно до Угоди), і «заморожування» Угоди ТТП;

- розширення мережі двосторонніх ЗВТ у регіоні і утяжеління «економічної миски спагеті» (spaghetti bowl) [14], що підвищить існуючу інституційну різноманітність та асиметричність інтегративних процесів в АТР;
- Японія може продовжити просування ідеї, яку вона озвучувала і раніше, щодо створення ЗВТ з США або НАФТА [14];
- Китай може «запросити» інших членів ТТП у ВРЕП [15] або існує вірогідність об'єднаннях ТТП і ВРЕП у перспективі.

Починаючи з 2012 р. переговори про створення ВРЕП проходять між 16 країнами (10 країнами АСЕАН і їх регіональними партнерами по ЗВТ – Японією, Китаєм, Південною Кореєю, Австралією, Нова Зеландією і Індією), і якщо вони будуть успішними, буде створена одна з найбільших ЗВТ у світі. Таким чином, 7 країн – Австралія, Бруней, В'єтнам, Малайзія, Нова Зеландія, Сінгапур та Японія – є одночасно учасниками проекту і ТТП, і ВРЕП.

ВРЕП охоплює широке коло питань, які, як і у випадку ТТП, виходять за рамки СОТ. Галузі, що охоплює ВРЕП, – це питання торгівлі товарами та послугами, інвестицій, економічного та технічного співробітництва, прав інтелектуальної власності, конкурентної політики та регулювання суперечок. Але Угода ВРЕП має більш гнучкі положення щодо лібералізації, ніж ТТП (по таких напрямках, як конкуренція, послуги, інтелектуальна власність, правила походження товарів). За оцінками, на частку ВРЕП припадає до половини населення світу або 3,5 млрд осіб (зараз ринок АСЕАН – це 600 млн осіб) [16]. Угода розглядається також як платформа для ведення переговорів із іншими регіональними блоками.

США, які вийшли з Угоди ТТП, а також призупинили переговори з ЄС про ТТП саме через протекціонізм адміністрації Д. Трампа, заявляли також про жорсткі протекціоністські заходи, підвищення торговельних бар'єрів для імпорту з Китаю та Мексики. Зокрема, такі заяви, зроблені Д. Трампом у листопаді 2016 р., призвели до певної стурбованості Китаю та бажання прискорити укладання Угоди по ВРЕП.

Спільна заява для ЗМІ, оприлюднена після 5-го засідання ВРЕП на рівні міністрів (що відбулася 10 вересня 2017 року на Філіппінах), підкреслила важливість просування переговорів щодо ВРЕП ближче до завершення, що було визначено як ключовий результат до 50-річчя АСЕАН в цьому році. Міністри привітали підготовку «Основних елементів ВРЕП для досягнення значних результатів до кінця 2017 року», що було узгоджено Комітетом з ведення переговорів з торговельних питань. Цей документ, спрямований на просування торговельних переговорів і укладення угоди, визначає конкретний набір «чітких ключових елементів» або галузей переговорів, яких реально можна досягти до кінця року [12]. Відповідно до документа ВРЕП призведе до створення найбільшого у світі торговельного блоку, який охоплює майже третину світової економіки в 2016 році, має значний потенціал і може слугувати рушієм для глобального зростання [16].

ТТП, ВРЕП та інші подібні угоди є відображенням нових тенденцій регіоналізму – формування всеохоплюю-

чих угод «нового покоління». Дослідники зазначають, що ці угоди криють у собі загрози переходу від глобальної тенденції мультилатералізму до регіоналізму та вплив на багатосторонню торговельну систему в цілому [17]. Ці загрози мають такі особливості:

- гармонізацію ряду горизонтальних галузей регулювання торгівлі й інвестицій лише на регіональному рівні;
- просування переговорів на багатосторонньому рівні шляхом консолідації регіональних преференцій;
- консервація наявних ланцюжків доданої вартості та витіснення з торговельно-виробничого процесу країн, що не є активними учасниками інтеграційних процесів [17].

З іншого боку, як підкреслює Іванов С. І. [18], масштабні трансрегіональні угоди мають потенціал значно розширити міжнародну торговельну систему за допомогою вироблення зобов'язань, які спочатку будуть застосовуватися тільки до країн – членів угруповання, однак згодом значною мірою формуватимуть багатосторонню торговельну систему загалом.

Висновок. Зниження ефективності СОТ щодо подальшої лібералізації міжнародної торгівлі та регулювання окремих галузей торгівлі, невдачі переговорів Доського раунду привели до виникнення у ХХІ ст. нових мегарегіональних всеохоплюючих угод. МРТУ в АТР, такі як ТТП та ВРЕП, є мегапроектами з безпрецедентними масштабами лібералізації в рамках регіональної торговельної угоди, які включають положення, що доповнюють або виходять за рамки Світової організації торгівлі. Створення МРТУ може прискорити вихід провідних економік із багатосторонньої торговельної політики і призвести до подальшого падіння ролі СОТ.

Нові трансрегіональні проекти, надаючи певні переваги країнам – учасникам угод, водночас несуть як можливості, так і виклики для світової економіки. Останні (окрім посилення тенденції регулювання торгівлі й інвестицій на регіональному, а не на багатосторонньому рівні) пов'язані з загрозами витіснення з глобальних ланцюгів створення доданої вартості та з процесів міжнародної торгівлі країн, що не беруть активну участь в інтеграційних процесах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Костюнина Г. Регионализация Восточной Азии: истоки и основные модели. URL: http://www.perspektivy.info/book/regionalizacija_vostochnoj_azii_istoki_i_osnovnyje_modeli_2011-03-15.htm
2. Арапова Е. Я. Будущее интеграционных тенденций в Восточной Азии в условиях диверсификации источников экономического роста. *Вестник РФФИ*. 2016. № 1. С. 61–72.
3. Портанский А. П. О перспективах межрегиональных торговых соглашений // Мир новой экономики. 2017. № 3. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/o-perspektivah-mega-regionalnyh-torgovyh-soglasheniy>
4. Шергін С. О. Дилема Азійсько-Тихоокеанського регіоналізму. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2015. Вип. 22 (2). С. 36–49.

5. Economic Report of the President 2015 // The White House. URL: <https://www.whitehouse.gov/administration/eop/cea/economic-report-of-the-President/2015>

6. Стиглиц: Транстихоокеанское партнерство – это фарс. URL: <http://www.vestifinance.ru/articles/63045>

7. TPP Full Text. URL: <https://ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements/trans-pacific-partnership/tpp-full-text>

8. Viner J. The customs union issue // Economic Analysis of Regional Trading Arrangements/ed. by R. Pomfret. E. Elgar. Cheltenham, 2003. 608 p.

9. Global Weekly: How do “new generation” trade agreements such as the TPP differ from traditional free trade agreements? 26.02.2016. URL: http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1302024558568/7846453-1452546784534/DECPGWeekly_022616.pdf

10. Potential Macroeconomic Implications of the Trans-Pacific Partnership // World Bank. URL: <http://www.worldbank.org/>

11. Мальцева В. А. Либерализация внутрирегиональной торговли сельскохозяйственной продукцией в Транстихоокеанском партнерстве. *Российский внешнеэкономический вестник*. 2016. № 12. С. 31–42.

12. Asian Economic Integration Report 2017. URL: https://aric.adb.org/pdf/aeir/AEIR2017_complete.pdf

13. Japan seeks high trade liberalization. URL: <http://the-japan-news.com/news/article/0003372265>

14. Кузнецов Д. А. Трансрегионализм во внешней политике США: сравнительный анализ геополитики проектов ТТП и ТТИП. *Сравнительная политика*. 2017. № 8 (2). С. 73–81.

15. Катасонов В. ТТП: США уходят, Китай приходит. URL: <https://www.fondsk.ru/news/2017/02/07/transtihookeanskoe-partnerstvo-ssha-uhodjat-kitaj-prihodit-43514.html>

16. RCEP Ministers Agree on “Key Elements” to Speed Up Talks on “Mega Trade Pact” // XINHUANET. URL: http://news.xinhuanet.com/english/2017-09/11/c_136601066.htm

17. Транстихоокеанское партнерство. Всеобъемлющее региональное экономическое партнерство: анализ перспектив развития и оценка влияния на российскую экономику и внешнюю торговлю. URL: <http://apec-center.ru/wp-content/uploads/2015/01/ТТП-ВРЕП-2014.pdf>

18. Іванов Є. І. Мегарегіональні торговельні угоди: основні положення та потенційний вплив на глобальну торгівлю. *Науковий вісник ХДУ. Серія: Економічні науки*. 2016. Вип. 17 (1). С. 38–42.

REFERENCES

- “Asian Economic Integration Report 2017” https://aric.adb.org/pdf/aeir/AEIR2017_complete.pdf
- Arapova, Ye. Ya. “Budushchee integratsionnykh tendentsiy v Vostochnoy Azii v usloviyakh diversifikatsii istochnikov ekonomicheskogo rosta” [The future of integration trends in East Asia in conditions of diversification of sources of economic growth]. *Vestnik RFFI*, no. 1 (2016): 61–72.
- “Economic Report of the President 2015” The White House. <https://www.whitehouse.gov/administration/eop/cea/economic-report-of-the-President/2015>
- “Global Weekly: How do “new generation” trade agreements such as the TPP differ from traditional free trade agreements? 26.02.2016” http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1302024558568/7846453-1452546784534/DECPGWeekly_022616.pdf

Ivanov, Ye. I. "Megaregionalni torhovelni uhody: osnovni polozhennia ta potentsiyni vplyv na hlobalnu torhivliu" [Megaregional Trade Agreements: Key Provisions and Potential Impact on Global Trade]. *Naukovyi visnyk KhDU. Ser.: Ekonomichni nauky*, no. 17 (1) (2016): 38-42.

"Japan seeks high trade liberalization" <http://the-japan-news.com/news/article/0003372265>

Katasonov, V. "TTP: SShA ukhodyat, Kitay prikhodit" [TPP: The US is leaving, China is coming]. <https://www.fondsk.ru/news/2017/02/07/transtihookeanskoe-partnerstvo-ssha-uhodjat-kitaj-prihodit-43514.html>

Kostyunina, G. "Regionalizatsiya Vostochnoy Azii: istoki i osnovnyye modeli" [The regionalization of East Asia: origins and basic models]. http://www.perspektivy.info/book/regionalizacija_vostochnoj_azii_istoki_i_osnovnyje_modeli_2011-03-15.htm

Kuznetsov, D. A. "Transregionalizm vo vneshney politike SShA: sravnitelnyy analiz geopolitiki proektov TTP i TTIP" [Transregionalism in US foreign policy: a comparative analysis of the geopolitics of TPP and TTIP projects]. *Sravnitel'naya politika*, no. 8 (2) (2017): 73-81.

Maltseva, V. A. "Liberalizatsiya vnutreregionalnoy torgovli sel'skokhozyaystvennoy produktsiyey v Transtihookeanskom partnerstve" [Liberalization of intraregional trade in agricultural products in the Trans-Pacific Partnership]. *Rossiyskiy vneshneekonomicheskyy vestnik*, no. 12 (2016): 31-42.

"Potential Macroeconomic Implications of the Trans-Pacific Partnership" World Bank. <http://www.worldbank.org/>

Portanskiy, A. P. "O perspektivakh mezhtsegerionalnykh torgovykh soglasheniy" [On the prospects of interregional trade agreements]. *Mir novoy ekonomiki*. 2017. <https://cyberleninka.ru/article/n/o-perspektivah-megaregionalnyh-torgovykh-soglasheniy>

"RCEP Ministers Agree on "Key Elements" to Speed Up Talks on "Mega Trade Pact"" XINHUANET. http://news.xinhuanet.com/english/2017-09/11/c_136601066.htm

Sherhin, S. O. "Dylema Aziisko-Tykhookeanskoho rehionalizmu" [Asia-Pacific regionalism dilemma]. *Naukovyi visnyk Dyplomatychnoi akademii Ukrainy*, no. 22 (2) (2015): 36-49.

"Stiglits: Transtihookeanskoye partnerstvo - eto fars" [Stiglitz: The trans-Pacific partnership is a farce]. <http://www.vestifinance.ru/articles/63045>

"TPP Full Text" <https://ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements/trans-pacific-partnership/tpp-full-text>

"Transtihookeanskoye partnerstvo. Vseobemlyushcheye regionalnoye ekonomicheskoye partnerstvo: analiz perspektiv razvitiya i otsenka vliyaniya na rossiyskuyu ekonomiku i vneshnyuyu torgovlyu" [The trans-Pacific partnership. Comprehensive regional economic partnership: analysis of development prospects and assessment of the impact on the Russian economy and foreign trade]. <http://apec-center.ru/wp-content/uploads/2015/01/ТТП-ВРЭП-2014.pdf>

Viner, J. "The customs union issue" In *Economic Analysis of Regional Trading Arrangements* Cheltenham, 2003.